

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO NR. XI-242 9, 74, 75, 77, 79, 82, 83 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO, PAPILDYMO 83-1 STRAIPSNIU IR 76 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO
NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO (toliau - Projektas Nr. 1) IR MOKSLO IR
STUDIJŲ ĮSTATYMO NR. XI-242 PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XII-2534 2 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (toliau - Projektas Nr. 2)**

(TAP-19-1213) (18-15442(5))

2019-07-30 Nr. NV-2235

Vilnius

Projektų rengėjas: Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM).

Projektų tikslas – pertvarkyti aukštųjų mokyklų finansavimą ir pagerinti studijų prieinamumą.

Dabartinė situacija:

1. Mokslo ir studijų įstatyme (toliau – MSI) nėra nuoseklios mokslo ir studijų institucijų finansavimo struktūros: viename sąraše pateikiamos lėšų grupės, sudarytos taikant skirtingus kriterijus (ir lėšų šaltinį, ir paskirtį).

2. Trumposios pakopos, pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų valstybės finansuojamos studijų vietos aukštosioms mokykloms tenka pagal stojančiųjų, esančių konkursinėje eilėje, pasirinkimą, neviršijant nustatyto valstybės finansavimo. Stojantieji, kuriems nepakanka valstybės finansavimo, priimami į valstybės nefinansuojamas studijų vietas ir turi mokėti už mokslą patys. 2019 m. studijuoti valstybės finansuojamose ir su studijų stipendijomis vietose pakviesti 11 894 asmenys (2018 m. – 12 473): universitetuose – 7 230 (2018 m. – 7 320), kolegijose – 4 664 (2018 m. – 5 153), o į valstybės nefinansuojamas vietas – 8 509 stojantieji (2018 m. – 9 336): universitetuose – 3 684 (2018 m. – 3 844), kolegijose – 4 825 (2018 m. – 5 492).

3. Aukštųjų mokyklų finansavimas:

3.1. priklauso nuo studentų skaičiaus. Pašalinus studentą, prarandamas ir jam skirtas finansavimas. Tai skatina aukštąsias mokyklas išlaikyti studentų skaičių studijų kokybės sąskaita.

3.2. nėra siejamas su aukštųjų mokyklų veiklos pažanga ir nacionaliniais prioritetais.

4. Į studijų išlaidas įskaičiuojamos ir lėšos studentų stipendijoms ir kitai paramai. Didinant šias išlaidas didėja norminė studijų kaina ir, atitinkamai, mokestis už savo studijas mokantiems studentams.

5. Antrosios pakopos studijoms ir skiriamoms studijų stipendijoms netaikomas minimalaus studijų vietų skaičiaus studijų programai (rentabilumo) reikalavimas.

6. Valstybės finansuojamų antrosios pakopos studijų vietų skaičius nustatomas kiekvienai aukštajai mokyklai ministro įsakymu ir vėliau tikslinamas, atsižvelgiant į faktinę situaciją.

Projektų esmė. Projektu Nr. 1 siūloma:

1. Mokslo ir studijų finansavimo lėšas grupuoti atskirai pagal šaltinius (pvz., valstybės biudžeto lėšos; pajamos, gautos už studijas, iš mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtos, meno veiklos, ūkinės veiklos ir teikiamų paslaugų ir kt.) ir pagal paskirtį (pvz., baziniam finansavimui, valstybinių aukštųjų mokyklų veiklos pažangai skatinti, strateginėms investicijoms, paramai studentams ir kt.);

2. Numatyti, kad, kai stojančiojo konkursinis balas ir jo mokymosi rezultatai yra ne žemesni, nei švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyti ir stojantysis pagal konkursinę eilę priimamas į valstybinę aukštąją mokyklą, jam skiriama valstybės finansuojama studijų vieta, išskyrus atvejus, kuomet priėmimas į valstybės finansuojamas studijų vietas yra ribojamas (kai dėl riboto specialistų

poreikio, aukštos studijų kainos ir (arba) kitų aplinkybių visų įstojusių studijas finansuoti valstybės lėšomis būtų neracionalu);

3.1. Valstybės biudžeto lėšas, skiriamas studijų kainai valstybės finansuojamose studijų vietose apmokėti, skaičiuoti pagal priėmimo metais užfiksuotą valstybės finansuojamų studijų vietų skaičių. Studijų laikotarpiu finansavimas išliktų nepakitęs, jei studentų „nubyrėjimas“ neviršytų tai studijų krypčių grupei arba mokslo ar meno sričiai Vyriausybės nustatyto dydžio, ne didesnio, nei 30 proc.

3.2. Valstybinių aukštųjų mokyklų finansavimo sistemą papildyti finansavimu, skirtu veiklos pažangai skatinti, kuris būtų skiriamas atsižvelgiant į sutarčių su valstybinėmis aukštosiomis mokyklomis vykdymo rezultatus (nustatomus visoms aukštosioms mokykloms bendrai ir kiekvienai individualiai). Šis finansavimas sudaro ne daugiau kaip 5 procentus, apskaičiuotus nuo valstybinės aukštosios mokykloms patvirtinto valstybės biudžeto bazinio finansavimo;

4. Iš studijų kainos išimti lėšas studentams skatinti ir jas skirti valstybinėms aukštosioms mokykloms atskirai pagal studentų, studijuojančių valstybės finansuojamose studijų vietose, skaičių ir Vyriausybės patvirtintą vienam studentui tenkančių valstybės biudžeto lėšų, skirtų šiam tikslui, dydį.

5. Nustatyti minimalaus studijų vietų skaičiaus studijų programai (rentabilumo) reikalavimą antrosios pakopos studijoms ir skiriamoms studijų stipendijoms.

6. Kad priimant į antrosios pakopos studijas, švietimo, mokslo ir sporto ministras kiekvienai aukštajai mokyklai nustatytų ne konkretų, bet preliminarų valstybės finansuojamų studijų vietų skaičių ir valstybės finansavimą pagal studijų krypčių grupes ir (arba) jų grupes, o priėmimas vyktų neviršijant nustatyto finansavimo.

Nuostatoms, susijusioms su valstybės finansuojamų studijų vietų garantavimu, įgyvendinti reikėtų:

- 2020 m. – iš viso 5 968 tūkst. Eur (iš jų 4 368 tūkst. Eur – studijų kainai padengti valstybės finansuojamose studijų vietose; 1 600 tūkst. Eur – tikslinėms stipendijoms)
- 2021–2024 m. – kasmet papildomai po 17 904 tūkst. Eur (iš jų 13 104 tūkst. Eur – studijų kainai padengti valstybės finansuojamose studijų vietose; 4 800 tūkst. Eur – tikslinėms stipendijoms)

Valstybės biudžeto lėšų poreikis valstybinių aukštųjų mokyklų veiklos pažangos skatinimui gali sudaryti iki 12 mln. Eurų. Jei sutartys su aukštosiomis mokyklomis būtų pasirašytos 2020 m., jų prireiktų 2022 m.

Siūloma, kad šie MSI pakeitimai įsigaliotų nuo 2020 m. sausio 1 d.

Numatoma nauda:

1. Aiškesnė mokslo ir studijų finansavimo valstybės lėšomis struktūra.

2. Didesnės galimybės studijuoti valstybės lėšomis. Tikėtina, kad, įgyvendinus siūlomas nuostatas, priimtųjų į valstybės finansuojamas ir nefinansuojamas studijų vietas santykis pasikeis iš 40/60 (dabartinis) į 80/20 (įskaitant ir priimtuosius į nevalstybines aukštąsias mokyklas).

3.1. Studijų bazinio finansavimo pertvarkymas leis studijų laikotarpiu pastangas sutelkti ne į studentų skaičiaus išsaugojimą, bet į studijų kokybę, nuosekliau organizuoti veiklą. Padidės lėšos, tenkančios vienam valstybės finansuojamam studentui, kurios šiuo metu yra ženkliai mažesnės už ES vidurkį (LT – 4,4 tūkst. Eur, ES – 11,7 tūkst. Eur).

3.2. Finansavimo valstybinių aukštųjų mokyklų veiklos pažangai skatinti atsiradimas leis derinti aukštųjų mokyklų veiklą su nacionaliniais aukštojo mokslo plėtros tikslais.

4. Pakeitus studijų kainos struktūrą, didesnė valstybės parama geriausiems studentams skatinti neturės neigiamos finansinės įtakos studentams, mokantiems už studijas.

5. Bus vykdomos rentabilios antrosios pakopos studijų programos ir efektyviau naudojami ištekliai.

6. Bus užtikrintas lankstesnis priėmimas į antrosios pakopos studijas.

Derinimas. Projektas Nr. 1 teiktas derinti Finansų ministerijai (toliau – FM), Teisingumo ministerijai (toliau – TM), Lietuvos universitetų rektorių konferencijai, Lietuvos kolegijų direktorių konferencijai, Lietuvos studentų sąjungai ir Vilniaus universiteto studentų atstovybei. Išvadas dėl

įstatymo projekto pateikė FM ir TM. Kitos institucijos išvadų nepateikė, tačiau, ŠMSM teigimu, su universitetų, kolegijų ir studentų atstovais projektas buvo aptartas.

Atsižvelgiant į FM pasiūlymus, papildytas aiškinamasis raštas. Neatsižvelgta į TM pasiūlymą, įvertinus tikslingumą, įstatyme nustatyti konkrečią datą, kuomet fiksuojamas antrosios pakopos studijų programai minimalus studijų vietų skaičius. ŠMSM teigimu, nuostata dėl datos fiksavimo suteikia daugiau teisinio aiškumo, tačiau nemato galimybių įrašyti konkrečią datą įstatyme, nes antrosios pakopos studijų atveju kiekviena aukštojo mokykla turi savo priėmimo į šias studijas kalendorių.

Atitiktis Vyriausybės programai. Projektas Nr. 1 įgyvendina Vyriausybės programos 128.6 papunktį, kuris numato aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų finansavimo modelį susieti su mokslo ir studijų rezultatais, sudaryti sutartis su aukštosiomis mokyklomis, grįstas kokybės ir tinkamumo kriterijais, taip pat atsižvelgiant į aukštųjų mokyklų potencialą ir veiklos strategiją.

Projektas taip pat yra susijęs su Vyriausybės programos įgyvendinimo plano veiksmis, kuriais numatytas studijų finansavimo metodikos, paremtos sutartiniais santykiais su aukštosiomis mokyklomis, sukūrimas bei nemokamo aukštojo mokslo bakalauro studijose įgyvendinimas.

Dalykinio vertinimo išvada. Siūlome:

1. Lydinčiuosiuose dokumentuose:

1.1. Detaliau nurodyti, kada ir su kokių aukštųjų mokyklų bei studentų atstovais buvo derinamas projektas.

1.2. Plačiau pagrįsti būtinumą keisti MSI:

1.2.1. 9 str. 3 d. apribojant sutartyje su valstybine aukštąja mokykla apibrėžiamos veiklos kriterijų skaičių. Nėra aišku, kas lemtų konkrečiau(-čių) kriterijaus(-ų) vienai ar kitai aukštajai mokyklai taikymą;

1.2.2. 77 str. 2 d. ir 77 str. 8 d. nustatant rentabilumo reikalavimą antrosios pakopos studijų programoms ir įpareigojant švietimo, mokslo ir sporto ministrą nustatyti kiekvienai aukštajai mokyklai preliminarų valstybės finansuojamų studijų vietų skaičių ir valstybės finansavimą pagal studijų kryptių grupes ir (arba) jų grupes.

2. Įvertinti:

2.1. Tikslingumą išbraukti MSI 74 str. 1 d. 1 p. žodžius „valstybinėms mokslo ir studijų institucijoms“;

2.2. Poreikį:

2.2.1. Papildyti MSI 82 str. „Stipendijos ir kita parama studentams“ numatant paramos neįgaliams studentams skyrimą;

2.2.2. Suvienodinti teikiamo projekto ir šiuo metu galiojančio MSI sąvokų „trečioji studijų pakopa“ ir „doktorantūra“ vartojimą.

2.3. MSI 82 str. 3 d. nuostatos „Valstybinėms aukštosioms mokykloms valstybės biudžeto lėšos studentams skatinti skiriamos pagal studentų, studijuojančių valstybės finansuojamose studijų vietose, skaičių ir Vyriausybės patvirtintą vienam studentui tenkančių valstybės biudžeto lėšų, skirtų šiam tikslui, dydį“ poveikį aukštosios mokyklos laisvei spręsti dėl skatinamųjų stipendijų dydžio.

2.4. Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2019 m. liepos 30 d. išvadoje Nr. NV-2233 pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

3. Projektą Nr. 1 plačiau pristatyti tarpinstituciniame pasitarime (kadangi projektas įtrauktas į įstatymų projektų, kurių poveikio vertinimo analizės rezultatai turi būti plačiau pristatyti Vyriausybei, sąrašą).

Tel. +370 706 63985, el.p. jolanta.bieliauskaite@lrv.lt